

بۆکان له ئەمڕۆ و له میژوودا (زنجیره‌ی ۲)

له دهستپێکی زنجیره‌ی یه‌که‌می بۆکان له ئەمڕۆ و له میژوودا هاتبوو "پروژه‌ی مآلپه‌ری بۆکان، بۆکان له میژوودا، میژووی زیندوو (گفتوگۆ له گه‌ل که‌سان)، وه‌ک سی به‌شی یه‌ک پروژه جیلی دوینی و ئەمڕۆ و دوا‌روژ له یه‌ک گریده‌دات و پروژه‌یه‌کی به‌رده‌وامی ئەمڕۆ و دوا‌روژه".

<http://www.bokan.de/laperekan/nuseran/Braym/bokan/bokan.htm>

ئێستا که ۲۴ ساڵ له پروژه‌ی دامه‌زراندنی مآلپه‌رکه‌ و ۱۷ ساڵ له پروژه‌ی "بۆکان له میژوودا" و ۸ ساڵ له پروژه‌ی "بۆکان له ئەمڕۆ و له میژوودا" تێده‌په‌ری و بوته مآلپه‌ریکی چهند هه‌زار لاپه‌ره‌یی پر له زانیاری، زنجیره‌ی دووه‌م "بۆکان له ئەمڕۆ و له میژوودا" له سه‌ر ئه‌رکی هه‌ژا تاهیر عه‌لیار نووسه‌ر و لیکۆله‌ر درێژه په‌یدا ده‌کات. با و لاته‌که‌مان، نیشتمان‌ه‌که‌مان، شار و گونده‌کانمان بناسین و بیناسین.

مآلپه‌ری بۆکان ئاماده‌یه‌ گۆشه‌ی تایبه‌ت بو هه‌ر شار و ناوچه‌یه‌کی کوردستانی گه‌وره‌ به‌ زمانی کوردی و زمانی تر بکاته‌وه. هاوکاری بکه‌ن بو ناساندنی زیدی خۆتان.

رێداکسیۆنی رۆژه‌لات- بۆکان



بۆکان له کتیی چیشتی مجیوری مامۆستا هه ژاردا

ژیانمان له تهره‌غه جار تال و جار شیرن و پر له هه‌وراز و لیژ رابرد. له بیرمه زستانیک تا به هار پیخۆرمان نه‌بوو به‌رچامان نانی وشک بوو له بیرمه سانیک قه‌ند گران بوو چهند مانگیك چامان به کشمیش و نوقل ده‌خواردوه به‌لام له دوا‌یه‌ کاندایه نیمچه ده‌وله مه‌ندیکی لادی حیساب ده‌کرام. بوخۆم ده‌رسم به برا گچکه و برای گچکه ترم ده‌گوت به‌لام زۆر زه‌حمه‌ته مندائیک به تاقی ته‌نیا زه‌وقی له سه‌ر خۆیندن بیت بیرم زۆر لێ ده‌کرده‌وه که نه‌و برایانه‌م ئامانه‌تی بایمن و له مل مندان نه‌ گه‌ر نه‌ خۆینده‌وار ده‌رچن من خه‌یانه‌تم به‌ ئه‌مانه‌ت کردوو زۆریش گران بوو ده‌ست له ژیا‌نی لادی که ده‌گه‌لی راهاتبووم به‌رده‌م و بچمه‌ شار که هیچ له کاسبی شار سه‌رم ده‌رناچێ ئاخ‌ری لێ برام که هه‌رچی ده‌بی با یی ته‌نیا براکام بتوانن بخوین له پر قه‌راری خۆم دا مآلاته‌ که‌م سه‌رجه‌م فرۆشت و هاتمه بۆکان خانویه‌کی پووته‌که‌ی پیسه‌که‌ی له لای سه‌رووی

مرگهوت و بهرامبەر به ههوزی بۆکانم مانگی به سێ تمهن به کرێ گرت که ههوشۆکیک و نیو مانیکی و وهتاغیک بوو پاش ماوهیهک به ههوسهد تمهنم کرێ و خانوکی شاری سا بلاغم دا به ههشت سهد تمهن و قیمه ته کهم بژارد.

دهبوايه له بۆکان کاسی پهیداکهم و ژنیش بینم و به بیوه میردی نه مینمهوه بهلام ناواتم پیک هات که براکانم بنیرمه مهدرسه ئیستاش گرتی سهردلمه که بۆچی خوشکم نهنارد و بۆخۆشم پیم نهخویند چونکه تا ئیستا نهک ههر له خانهوادهی خۆمان بگره له لاوهش ئینسانی هینده زیرهکم نهدیوه به ئی عهقلم وابوو که نای ژن بخوینی زۆر به داخهوه. بۆ باسی کاسی و سهرمایه هاوارم بۆ کاکه رحمانی حاجی بایزاغا برد پینجسهد تمهنی دا که کاسی پیوه بکهه ده گهل کوریکدا بووینه شه ریک و ههتا چل تمهنمان زهرهه کرد کلکی وشتر گهیشته عهرزی به پهله قهرزه کهی کاک رحمانم گهراندوهوه نهوه کاتوووشی زبانی زۆرتر بم. له پاش مردنی ههوهل ژنم ههر ده ههول دابووم به دلی خۆم ژنیک بینم زۆر کێژ و بیوه ژنیا بۆ دوزیمهوه بهلام که یغم نهیدگرتن رۆژیک میوانی مانیکی بووم خوشکیکی چکۆلهی هیشتا کالی خانهخۆیکهم زۆر دلتم گرتی بهلام هیچم نهدرکاند دوابی بیستمهوه که ئهوه کێزه ئاشنای مالی قۆچ بهگه و قۆچ بهگیش ئاشنای قسهی قۆر و جهفهنگم بوو خوازینیم لیکرد و سهری گرت. مهعسووم کچی کا حهمهدی نۆبارم لێ ماره کرا که هیشتا تمهنی له چارده سالاندا بوو بۆ مخارجی بووک هینان دامابووم کابرایهک به نیوی عهبدولکهریمی شهوکهت که بازرگانی کووتال و دهولهمهند بوو خه لکیش به سوودخۆریان باس دهکرد پیاوهتی کرد و گوتی من قهرزت دهدهمی و ههرگا بووت بملدهوهه توانیم ژن بگوزیمهوه بهلام تا به خۆم زانی پتر له سێ ههزار تمهن به عهبدولکهریم قهرزدار بووم رۆژیک لێ پرسیم بۆ کاسبیهک ناکهی گوتم دهسمایه چۆن؟ گوتی: تۆ زۆر به من قهرزدارای ها پینسهد تمهنی دیشته بدهمی یان گال دی یان په مۆ دهگهل کۆنه شهریکه کهم داممه زراندهوهه توتنی شینی خراپی دهکرێ دهیکوتا و سهبيله رژیی دهکرد و به عهجهمانی دهفرۆشت به نیوه قازانجه کهی ورده ورده دهبووژامهوه.

زستان بوو ریگوبان گیرابوو ترسی عهجهمیش بۆ هاتنه کوردستان زۆر بیوو رۆژیک حوسین که ناوی شهریکه کهم بوو هاته لام شله ژابوو لووتی ئارهقی کردبوو گوتی مالممان خرابوو توتنی شینی زۆرم به سهردا ماوهتهوه و مشتتری نایهه چاری ناچار عهه مباریکمان بۆ توتنه شین گرت و سهر له بهری زستان و مانگیک بههار له ناھومیدیان سهرمان لێ نه دایهوه رۆژیک دیتم فهتجی به ههله داوان هات و بزهی سمیلی بوو گوتی له سایهی دلۆپی زۆر و تهراپی بنی عهه مبار توتنه کهمان ههه چهند نیو گهژیک له سهروبنیهوه رزیوه بۆته زیری بێ غهوش. توتن به دهرهجهی ههره بالا فرۆشرا و له پر دهوله مهند بووین ههر یهکی چوار ههزار و پینسهد تمهنمان بێ گهیشته و ههر ئهوه رۆژه قهرزی عهبدولکهریم دایهوه و دهستمایه شم بۆ مایهوه ههر ئهوه سالهش له ئیداره ی توتنی بۆکان بوومه عهه مباردار مانگی به سه دو بیست تمهن بهو شهرتهی دوو مانگ له حقووقه کهم بۆ ئهوه که سه بهرتیل بێ که دایمه زراندهوه توتنیشم به بهروهه دهکرێ و دهفرۆشت هیندیک شیعرم له سهر توتن دزین هه لگیرابوونهوه هه چی گووکاریه کی له ئیداره ی توتن دا دهکرا دهرم خستبوو بازهسی گشتی له تارانوه هاتبوو ناوی فهراهادی بوو داوای ئهوه شیعرانه ی لێ کردم دهگهل خۆی بردن پاش ماوهیهک نامهیه کی مهجهلله ی گالته ی باباشه مهلم بۆ هات دهلی ئه گهر بییه تاران جیکه مان بۆ تۆ ههیه، دیاره من که له بنهوه ژ، ک بووم نه دهچووم، بهلام رهنگه ئه گهر ئه وهدم له سهر ئه م قسه قۆرانه رۆیشتهام بمتوانیا بم به نووسه ریکی گالته چی ساله و دوا خۆم کرده بازرگانی گهنم ده گهل براده ریکا بووینه شه ریک گهنمان له بۆکانه وه دهبرده ته ورز و دهمانفرۆشت چونکه زۆرمان دهبرد ئه گهر کیلوی نیو شاپی خیری بکردایه هیشتان زۆر بوو، جاریکیان سه دو بیست تمهنمان زهرهه کرد ههر ئهوه رۆژه چووینه دیده نیی حهمه ده مینا غای مه حمووداغا که ئا غای بۆکان بوو قه پان و سه رانه ی مالاتی بازارمان ئیجاره کرد به مانگی هه شتاویه ک هه زار تمهن، چوار که سی دیکه ش خۆیان کرده شه ریکمان نۆ رۆژمان به دهسته وه بوو یازده هه زار تمهنمان خیر کرد تا له سه ریان زیاد کردین جاریک حهمامی بۆکانم به ئیجاره گرت بهلام نه چوومه سه ری و به هه شت سهد تمهن خیرا فرۆشته وه، خولاسه له بۆکان خیر و بیرم به سهردا دهباری و تهواو ساز ببووم.

سه عدی دهلی: دهنگی خۆش بژیوی گیانه. هه مزهی شه ریکم زۆر دهنگی خۆش بوو بریارماندا له ته ورز نه چینه ئه و ئوتیلهی که هه موو کوردی سا بلاخی ده چوونی چووینه، ئوتیلیکی بی کورد کاک هه مزه شه و له ژووره که دا گۆرانیه کی گوت خاوه ن ئوتیل هات گو تی: هه رجه ند له کوردی تینا گهم بهلام ئه وه دهنگه زۆری کار لێ کردم وه تاغیکی دوو نه فه رپی دوور له جاده ی

دایخی و سویندی خوارد که بوولمان لی ناستیخی و هه رچی دهمانهوی بوومان پیک بیخی بهو شهرته روژی جاریک گوئی له گورانچی هه مزه بی.

جگه له کاری روژمان که سهردان له بازاری گهنم فرۆشان و به شارا گه ران و سهیرکردنی قهیسهری و راسته بازاران و چاو چه راندن بوو شهوانه ههر له ئیواره وه ده چووینه سینه ما ئه ماما راستت دهوی ئیستاش نه مانزانی کام فیلم باشه و کامی ناخۆشه. خاوهن سینه ماکان بو راکیشانی لاوان کچی زور جوانیان به خزمه تکار راده گرت پیاو که له لوژ داده نیشته کچی زور لووسی به ناز و نووز فیکراو به شیرنی و ئابجووه ده هاته زور و به دهست بازیه ک و گا ماچیک و دوان پوولتیکی باشیکی چوار پینچ به رابه ری نرخ بازاری له مشتته ری ده ستاند. ئیمهش لهو دادۆشین و دهست برینه به ئاشکرایه خۆشمان ده هات و به ئانقه ست ملمان به ته پکه وه ده کرد. روژیک له سهر قسه ی خه لک چووینه مزگه وتیک له ته ورپز به ناوی (صاحب الامر) که گو تیان چوار شه ممویان زور خۆشه، حه وش و ژووری مزگه وت له ژن و کچ جمه ی ده هات به ردی دیواریان ده لسته وه که به مراد بگهن، له ژووره وه گومبه زوکیک هه بوو، ده یانگوت ئیمامه. مه لایه کی پیری ردین خه ناوی به زیاره ت راده گه یشت. دوا ی زیاره ت من دوو تمه نم دایه کابرا که هه یج که س هه رگیز له چوار شاپی پتری نه دابوو یه لهو حاته مییه م واقی برده وه ههروه ک بترسی که لیی بستینه وه نایه ته نکه ی باخه لی و خوی دایه سووچیکی تاریک و زهق له منی روانی تا ته ماشام ده کرد، چاوکی لی داده گرتم ته واودلخورد بووم هه مزه م تیگه یاند و لیی چوو ه پئیش و به توورپی تی راخوری :

بو چاو له هه وائلم داده گری؟

مه لا گوئی : که س وه ک ئیوه مه رد نییه له سهر یه ک دوو تمه نتان داومی، ئیستاش ئه مرۆ وه رنه ماله من نو ژنی زور جوانم به دهسته ، کامیانتان هه لئاراد لیتان سیغه ده که م و خزمه تکارم من گوتم : ئاغا ئیمه سوننه مه زه بین سیغه و قه حبه لای ئیمه وه ک یه که و به حه رامی ده زانین، ئه مه ناکه بین ئاخیکی هه لکیشا و گوئی : خوا نه کاو سوننی بن پیاوی واچاک حه یفه سوننی بی، چوو شینه زیاره تی سهید حه مزه که عه زیزخانی سهرداری موکری (۱) له باره گای ئه و نئزراوه و گو ره که شی زوری قه در گراوه چونکه له ده ورانی ده سه لاتیا خه لکی ته ورپزی له به لای قاتی و گرانی زرگار کردووه، رهنگه نه شیان زانیی ئه ویش سوننی بووه، ئه وی له بیرمه که سهرنجی راکیشابم دیدار له مالی قه ره سهید ناویک بوو که ده یانگوت فال ده گرته وه و نوشته ده نووسی خانوبه ره که ی دوو حه ساری ده ناویه کدا بوو خیزه ره ی مشتته ری وه ک مئرووی ده وری چه وری کومه ل ببوون، ده بوو سهید ئیزنت بدا که فلان روژ بینه لای که زانی دوو کورد هاتوون گورچی ریگه ی لای خوی داین و قه دری زوری گرتین و تیری قسه ی خۆش بو کردین پاش چه ند سال بیستمه وه که سهید جاسووسی ئینگلیسان بووه .

له ته ورپز بو ریش تاشین و سهر چا کردن ده چووینه لای ده لاکیک گوئی شتیکم بو بنووسه که ریش تاشین به قه رز نابی من دوو شیعر فارسیم بو نووسیوو که له بیرم نه ماون به لام ماناکه ی ئه وه بوو (هه ی بی ئینساف تو ریشه که ت لای من ده تاشی و قه رز ناده وه من کویت بگرم) کابرا ده شووشه ی گرتبوو هه لئووسیوو روژیک کوئی نازانم چت نووسیوه به لام هه رچی ده یخوینتته وه پی ده که نی و پئیشمالی چیه ئه وه ندم له بیر چوو بلیم بو هه وه ل جار که هاتمه ته ورپز و چوو مه باغی گولستان دیتم تورکیک زورنا لیده دا هه یج شتیکم پی له وه عه جایب تر نه بوو، پئیم وانه بوو جگه له لوئی کورد که س زورنا لی بدا چه ند سهیره تورک و زورنا لیدان.

(۱) : کاک تایر ئیلخانی زاده له کتییی بیره وه رییه کانی دا (ئاوړیک له موکریان) له باره ی مه زاری سهردار عه زیزخانه وه ئاوا ده نووسی:

جاریکی که بو ته عتیلاتی نه ورۆزه اتبوومه وه له گه رانه وه بو ته ورپز عیسمه ت خانمی ئاموژنم کوئی روژه باپیره گه وهره ی من مه رقه دی له ته ورپزه بپرسه بیبینه وه بزانه تیکیان نه داوه ؟ که هاتمه وه ته ورپز کو تیان گومبه زی عه زیزخانی سهردار له محه لله ی سورخابه قه بری سهید حه مزه ش له وی یه له گه ل مام مینه به تاکسی چووین سهید حه مزه زیاره تگای عه جه مانه ده لئین ئیمام زاده بووه له بهر ده رگا پرسیمان ، خزمه تکاره که پرسی ئیوه کئین کوتم خزبی سهردارین گوئی سوغرا خانم ده ناسن ؟ کوتم به لی دایکی بابمه که وام گووت زوری ریژ لی گرتین و ده رگای بو کردینه وه چووینه ژووری وه تاغه که تالاریکی گه وره بوو په نجه ره به کی چوار تابی گه وهره ی به ره و باشوور بوو هه مووی شووشه ی چکو له چکو له ی سوور و زهرد و رهنگا و رهنگی تی گیرابوو قه بره کانی نیشان داین یه کیان ئی عه زیزخان ئه وی دیکه ئی سه یفه دین خانی

کورې عزیزخان بوو بهردی مهر مېری زور جوان و نهستوریان له سهر بوو نیوه کانیان له بهرده که نووسرابوو ئی عزیزخان چند شیعریش له بهرده که نووسرابوو عه کسکی گه وره ی خوی وه ک تابلویه ک له پشت سهری هه لاهه سرابوو ده دوازه چرای لامپا و شه معدانی لی بوو ژنه که کوتی روژی جومعان نهو شه مانه و نهو چرایانه هه لده کهم کوتی ئیره مه قووفه ی زور بووه به لام هه مووی خوراوه ئیستا هه مامیک ماوه به نیوی (گه رمابه ی عزیزخانی سهردار) مانگانه پوولی کرتیکار و نهوت و شه معی نهو چرایانه ده دهن به کهم و کووری نهوی دیکه ی ده خون له پاشان کوتی وهرن باقه بره کانتان نیشان دهم پیمان سهریر بوو کوتمان بو نه وانه قه برنن؟ کوتی نا قه بر له بنه ویه له گوشه یه کی حه وشه که ده رگایه کی کرده وه و چرایه کی به ده سته وه گرت وه پشمان کهوت به پازده پلیکانی به خشتی سوور ساز کراودا چووینه ژیر زه مینه که دوو قه بر له وی بوو به خشتی سوور و گه چ دروست کرابوون یه کیان ئی عزیزخان و نهوی دیکه یان ئی سیفه دین خان بوو ژیر زه مینه که هه ر چوار لای دیواری خشتی سوور بوو ته رکه که شی بهو خشته نه سهرنگ فهرش کرابوو ژنه که کوتی لهو تالاره ی سهری راست به رامبه ر نهو قه برانه بهرد و نووسراوه کان داندراون کوتی قه دیم عاده ت و ابووه ته رمی پیاوماقوولیان ئاوا له ژیر زه میناندا ناشتووه بهو ژیر زه مینانه ده لپن سهردخانه ئادرسی هه مامی سهرداریشی دابئی پاشان چووم هه مامه که شم دیت له سهر ده رگایه ی بهردیکی مه رمه ری تی گیرابوو لپی نووسرابوو (گرمابه عزیزخان سهردار) له نزیک قه بری عزیزخان خزمه تکاره که ساختمانیکی گه وره ی پشمان داین سهری گومبه زی خشتی کاشی سه وز بوو کوتی نه وه ش قه بری سیقه تولئیسلامی ته ورئزه مه لای عزیزخان بووه له کوردستان را هیناویه ته ئیره بوته شیعه و بوته سیقه تولئیسلام باسی نهو مه لایه وا عزیزخان له نستانی سهرده شت را هیناویه ته ته ورئز و چون بووه له به شی خانه واده کان دا ده نووسم . دهو سالانه ی دواپی دا چوومه ته ورئز به داخه وه هه رچی گه رام قه بری سهرداره کان نه مابوو تیکیان دابوو کوتم چی لپهاتووه کوتیان کردوو یانه ته مه قه بره تولشوعه را حه یف نهو دهم عه کسم نه گرت نه مزانی وا تیکی ده دهن . عزیزخان ملکی له ته ورئز زور بووه هپچی به نه ولاده کانی نه گه یشتووه نماینده و کاربه دهستان خواردوو یانه .